

2024-09-09

Finansdepartementet
fi.remissvar@regeringskansliet.se
fi.fma.b@regeringskansliet.se
Dnr Fi 2024/01078

Stärkt konsumentskydd på kreditmarknaden (Dnr Fi 2024/01078)

Bakgrund

Brixo AB ("Bolaget") är ett svenskt fintechbolag som utmanar det traditionella banksystemet genom att erbjuda digitala finansieringslösningar till privatpersoner. Bolaget strävar efter att förenkla och förbättra marknaden för finansieringstjänster genom att med innovativa kreditprodukter och noggranna kreditprövningar tillgängliggöra krediter för en bredare allmänhet. Brixo har Finansinspektionens tillstånd att bedriva verksamhet enligt lag (2014:275) om viss verksamhet med konsumentkrediter ("LVK").

Brixo erbjuder kreditprodukter med belopp upp till 100 000 kronor inkluderat både högkostnadskrediter och lågkostnadskrediter. Bolaget har cirka 40 000 kunder. Produkternas acceptabla kreditrisk reflekteras i och kompenseras genom dess prissättning. Brixo har räntor från 19,95 % upp till strax under det nu gällande taket för högkostnadskrediter. Brixo gör alltid ansvarsfulla kreditprövningar och genom ett väl anpassat kreditregelverk säkerställs att endast personer med tillräcklig återbetalningsförmåga beviljas.

Trots att det får antas att Brixos produktutbud gör att Bolaget klassas som ett "snabblåneföretag" enligt promemorians definition är det många delar som inte stämmer in på Brixo. Brixos kunder är i genomsnitt 41 år gamla och endast 10 % av kunderna är under 25 år. Vidare har Brixos kunder en medianinkomst på cirka 385 000 kronor och Brixo tillämpar ett minimikrav på årsinkomst om 180 000 kronor. Brixo gör alltid ansvarsfulla kreditbedömningar inklusive kvar-att-leva-på-kalkyler och är transparenta med att beskriva sin verksamhet på Bolagets [webbplats](#) och publicerar sedan flera år tillbaka såväl [årsredovisningar](#) som [delårsrapporter](#).

Bolaget har genom sin verksamhet skaffat sig en god förståelse för konsumenternas beteende inklusive de riskfyllda inslag som kan ses i den klara majoritet av kreditansökningar som nekas. De kunder som beviljas är däremot över lag nöjda och en titt på [Trustpilots kundupplevelser](#) kan bidra till en större förståelse till varför bolag som Brixo behövs på marknaden.

Möjligheten att kunna låna är viktig för samhället i stort. Lån ger hushållen möjlighet att konsumera utan att de först behöver spara. Det innebär en större flexibilitet för hushållen samtidigt som det även gynnar ekonomin i stort. Hos Brixo är det möjligt att beviljas lån även om man inte har en fast anställning eller en fläckfri kredit- och betalningshistorik. Brixo verkar i ett segment av marknaden med relativt hög kreditrisk och erbjuder krediter även till kreditvärdiga kunder i komplexa situationer med ibland svag kredithistorik, t.ex. med historiska betalningsanmärkningar eller relativt svag score från kreditupplysningsföretagens traditionella modeller. En välfungerande kreditmarknad med tillgång till krediter för en bredare allmänhet är viktig för ekonomin i stort.

Inledning och sammanfattning

I det följande lämnar Brixo AB sina synpunkter på promemorian. Brixo är positivt till det övergripande arbetet med att förstärka konsumentskyddet och motverka överskuldssättning. Brixo är dock av inställningen att allmänheten bör ges större möjligheter till en öppen kreditmarknad med olika valmöjligheter som är tillgängliga för kunder med återbetalningsförmåga inom flera kundsegment. Det allmänna bör heller inte inskränka möjligheten till innovation på kreditmarken genom att göra det svårare för nya aktörer att etablera sig. Mot denna bakgrund avstryker Brixo förslaget.

Det framförs i promemorian att konsumentkreditinstitut i jämförelse med kreditinstitut har många gånger högre andelar av utgivna krediter som får betalningspåminnelser, inkassokrav eller överlämnas till Kronofogden. Det är ren fakta, men det innebär inte att det finns ett kausalt samband kopplat till tillståndstypen för respektive kategori företag. Det kan snarare antas att räntenivån och företagets riskaptit är det som styr andelen kunder som får problem. Ett bolag som erbjuder lågränteprodukter som attraherar de mest kreditvärdiga kunderna kommer få en låg andel problemlån och vice versa. Det skulle också vara möjligt att med statistik visa att vissa banker har många gånger högre andel problemlån än andra banker i ett annat segment, liksom att vissa konsumentkreditinstitut har många gånger högre andelar problemlån än andra som verkar mer i ett lågrisksegment. Det är alltså inte tillståndstypen som styr andelen kunder som får problem.

Sammanfattning av de viktigaste synpunkterna:

- Kreditgivningsfrågor borde primärt regleras genom konsumentkreditlagen eller där till hörande föreskrifter och allmänna råd. Det saknas motivering till varför skärpta krav på kapital och riskhantering i LBF, som syftar till att skydda kreditinstituts finansierare, skulle förbättra konsumentskyddet för kreditinstitutets kunder när motsvarande regler redan finns i LVK.
- Halveringen av räntetaket som förväntas införas i mars 2025 kommer att påverka många kreditgivares riskaptit väsentligt och innebära att färre krediter beviljas i högrisksegmentet. Många kunder som tidigare kunnat finansiera sig med mindre lån med hög ränta kommer alltså inte från mars 2025 kunna beviljas lån alls till följd av räntetaket. Som en följd av det kommer antalet förfallna krediter hos Kronofogden minska även utan ytterligare reglering.
- Endast en mindre del av de 66 konsumentkreditinstituten erbjuder aktiv *kreditgivning* med små konsumentkrediter i högrisksegmentet. Samtidigt är de marknadsledande bolagen i högrisksegmentet redan reglerade banker, vissa baserade i Sverige och vissa i andra EU-länder. Det framstår inte heller mot denna bakgrund som träffsäkert att fokusera på tillståndstypen när det är kreditgivningen man vill förbättra.
- Det saknas en analys av förslagets påverkan på kreditförmedlare. Det är dock korrekt att kreditförmedlare behöver regleras på samma sätt som kreditgivare eftersom ett kringgående annars blir lätt, bland annat genom white label-lösningar. Kreditförmedlare har också en väsentligt större påverkan på överskuldssättningen i samhället genom massiv marknadsföring och betydligt större volymer än de kreditgivande konsumentkreditinstituten som finns i högrisksegmentet.
- Övergångsregler bör vid ett införande förtydligas så att det klargörs att konsumentkreditinstitut med kvarstående fordringar efter juli 2026 fortsatt får ta emot återbetalningar från kreditavtal som ingåtts före denna tidpunkt. Krediter ges ut med fleråriga återbetalningsplaner som hos vissa kreditgivare överstiger 10 år och det skulle strida mot andra grundläggande principer om små företag inte fick ta emot sådana betalningar från krediter som getts ut under nu gällande lagstiftning.
- Alternativa åtgärder såsom förbud mot telefonförsäljning och införandet av ett centralt skuldregister bör prioriteras.

Avsaknad av analys till koppling till redan föreslagna åtgärder (SOU 2023:38)

I promemorian saknas det en analys av kopplingen till de åtgärder som redan föreslagits av regeringen och som ingick i överskultsättningsutredningen, med bland annat ett kraftigt skärpt räntetak. Denna del syftar väsentligen till samma sak och kommer ha en betydligt större påverkan än det nu aktuella förslaget.

Promemorian tycks inte ha tagit hänsyn till de förslag som härstammar från överskultsättningsutredningen som regeringen den 30 augusti 2024 skickade på lagrådsremiss och som förväntas leda till en kraftig och effektiv skärpning från den 1 mars 2025. I synnerhet det förväntade sänkta räntetaket på 20 procentenheter över referensräntan kommer ha en mycket betydande påverkan på samtliga konsumentkreditinstitut som bedriver kreditgivning i det segment man kallar "snabblån". Det vore rimligt att invänta effekterna av denna reglering innan ytterligare åtgärder med samma syfte genomförs.

Det kan också sägas att en stor del av konsumentkreditinstituten har svag eller ingen lönsamhet och redan den lagstiftning som infördes 2018 har rensat upp ordentligt med färre kreditgivare som erbjuder högkostnadskrediter som följd. Brixo AB har under perioden 2019 – 2024 genomfört förvärv från åtta olika bolag som i de flesta fall på grund av bristande lönsamhet valt att avveckla sin konsumentkreditverksamhet i Sverige. Utslagningen kan förväntas bli mycket större i detta segment när räntetaket nu kommer halveras.

Det är en omväg att reglera tillståndstypen när det är kreditgivningen som behöver förbättras

Redan idag regleras kreditgivning huvudsakligen genom Konsumentkreditlagen och Finansinspektionens allmänna råd (FFFS 2023:20) om krediter i konsumentförhållanden som sedan den 1 september 2023 även omfattar konsumentkreditinstitut. Sundhetskravet i lagen om viss verksamhet med konsumentkrediter innebär också att konsumentkreditinstitut ska följa god kreditgivningssed.

Ett effektivare sätt att komma åt osund kreditgivning vore att öka tillsynen och regelefterlevnaden. Det kan noteras att Finansinspektionen redan under 2024 har detta som en prioritering, med initierade undersökningar av flertalet konsumentkreditinstitut. Det kan även noteras att flertalet större nischbanker fått anmärkningar och sanktioner samt varit föremål för prövning i olika domstolar avseende just bristande kreditgivning. Det tycks alltså inte finnas någon tydlig evidens som pekar på att konsumentkreditinstitut skulle vara sämre på att följa regelverket vad gäller kreditgivning.

Utöver att följa samma regelverk avseende specifikt kreditgivning som kreditinstitut reglerade under LBF så ställs det redan idag krav på konsumentkreditinstitut avseende sundhet och åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism liksom att de omfattas av såväl ägarprövning som ledningsprövning.

Det som tillkommer för att ett konsumentkreditinstitut ska kunna bli kreditmarknadsbolag handlar om andra saker än kreditgivning. De ytterligare krav som torde vara svårast för små företag att uppfylla rör minimikapital, kapitaltäckning, riskhantering och system för inlåning. Inget av detta handlar om konsumentskydd eller kreditgivning. Den huvudsakliga rationalen i LBF-regleringen handlar om att skydda staten från att behöva infria insättningsgarantin för det fall ett kreditinstitut hamnar på obestånd och därför finns ett huvudfokus på riskhantering och kapitaltäckning. Ett konsumentkreditinstitut som vill bli kreditmarknadsbolag måste också addera inlåning till sitt produktutbud, och för det fall konsumentkreditinstitut idag enbart sysslar med kreditförmedling måste också kreditgivning adderas. Det är svårt att förstå varför kreditgivningen skulle förbättras av att dessa ytterligare krav tillkommer.

Brixo anser att ett bättre sätt att angripa problematiken med överskuldssättning är att ge tillsynsmyndigheter större möjligheter och resurser till löpande tillsyn för att på så sätt snabbare kunna adressera de bolag som inte arbetar i enlighet med god kreditgivningssed. Fler myndighets- och domstolsbeslut härledande från tillsynen skulle också leda till tydligare praxis inom området och slutligen tydligare villkor gentemot och högre medvetande hos konsumenterna. Genom ett sådant fokus kan marknaden förbättras utan de långtgående konsekvenser som promemorian föreslår.

Bristande analys kring vilka bolag som idag ger ut "snabblån" och vilka övriga verksamheter som finns hos konsumentkreditinstituten

Promemorian sätter i stort sett ett likhetstecken mellan konsumentkreditinstitut och "snabblåneföretag". Brixos analys av marknaden ger en annan bild även om det är korrekt att det finns många, företrädesvis små, konsumentkreditinstitut som ger ut korta och små krediter med räntenivåer strax under nu gällande räntetak¹. Promemorian tar inte upp att de största aktörerna i segmentet för små krediter med relativt höga räntor redan är banker. Det saknas också en analys av risken att bolag skaffar banklicens i andra EU-länder eller att helt oreglerade företag tar över.

Bland de större bolagen på listan över de 66 konsumentkreditinstituten under Finansinspektionens tillsyn finns framför allt låneförmedlare som till exempel Lendo och Sambla. Även om låneförmedlare i hög grad bidrar till de problem som finns med överskuldssättning och aggressiv marknadsföring så är det långsökt att kalla dem för snabblåneföretag. Hos dem är de nominella räntorna från 5-6 % och uppåt och löptiderna upp till 10 år eller mer. Beloppen som lånas ut är upp till 600 000 kronor. Det finns också flera kreditgivare som lånar ut stora belopp med långa löptider och lägre räntor. Bland konsumentkreditinstituten finns till exempel även den svenska filialen för kreditkortsjätten American Express. Det går definitivt att lägga en del av skulden för överskuldssättning på konsumentkreditinstitut som är kreditförmedlare eller långgivare med större lånebelopp. Dessa står tillsammans för en mycket stor del av den samlade utlåningen som kommer till stånd genom konsumentkreditinstitut, men att kalla dem för snabblåneföretag framstår inte som rimligt.

Brixos bedömning är att maximalt omkring 15 av de 66 konsumentkreditinstituten är aktiva kreditgivare med någon del av verksamheten inom det segment som promemorian kallar snabblån. Ytterligare ett 20-tal bolag är mycket små, under uppstart eller utan tydligt avtryck på marknaden och som i många fall inte har någon aktiv verksamhet eller redan är under avveckling. Brixo bedömer vidare att samtliga utom en handfull konsumentkreditinstitut, som redan nått tillräcklig skala, kommer att avvecklas under de närmsta åren även utan ytterligare reglering som följd av det räntetak som väntas införas från den 1 mars 2025.

Bland bolagen som verkar inom snabblånesegmentet är en betydande del redan reglerade som banker. De två klart största aktörerna som verkar i segmentet på den svenska marknaden är Northmill och Ferratum. Andra verksamma är internationella bolag som 4finance och Saldo. Alla dessa bolag är aktiva i snabblånesegmentet i Sverige och har redan banktillstånd i Sverige, Malta, Bulgarien eller Litauen.

¹ Sedan den 1 september 2018 gäller ett räntetak på 40 procentenheter över referensräntan. Regeringen föreslog i augusti 2024 genom en lagrådsremiss att ett kraftigt skärpt räntetak om 20 procentenheter över referensräntan ska börja gälla från och med den 1 mars 2025.

Konkurrensen i underservade delsegment riskerar att påverkas negativt

En allt för hård reglering riskerar att utestänga kreditvärdiga konsumenter från marknaden och väsentligt försvåra för många människor med ett litet sparande att finansiera sig. Det planerade sänkta räntetaket kommer innebära ytterligare ett stort steg i den riktningen.

Det är ofta i små och nystartade företag som mycket innovation finns och som kan leda till att bättre kreditprodukter utvecklas. Tillståndstypen konsumentkreditinstitut har gjort det möjligt för mindre bolag att starta upp, växa och utvecklas för att senare ta steget och bli kreditinstitut. Om förslaget i promemorian genomförs kommer det första steget istället att vara kreditmarknadsbolag med kapitalkrav på i vanliga fall minst 50 miljoner kronor och omfattande krav på organisation och riskhantering. Det innebär betydande inträdesbarriärer med påverkan på konkurrens och innovation.

Om alla dagens konsumentkreditinstitut skulle behöva utveckla sin verksamhet eller göra om verksamheten i grunden där helt nya kundsegment behöver approachas skulle det göra marknaden fattigare och ge ett sämre utbud för konsumenterna. I segmentet med lägre kreditrisk och utlåningsräntor omkring 10 % där många nischbanker befinner sig är konkurrensen redan stor och lånemöjligheterna många för den med tillsvidareanställning och en fläckfri kredithistorik. Det skulle däremot bli svårare för konsumenter med till exempel historiska betalningsanmärkningar men nu en god återbetalningsförmåga att bli beviljad krediter.

Det är olyckligt att promemorian föreslår en försämrad konkurrens genom att begränsa möjligheterna för mindre men ansvarsfulla kreditgivare att tillhandahålla konsumenter möjlighet till att på bättre sätt klara av oförutsedda kostnader som konsumenterna inte är förberedda för. En alltför hård reglering begränsar även vissa hushålls tillgång till likviditet, vilket kan försämra deras ekonomiska situation, särskilt i tider av hög inflation förenad med en försämrad arbetsmarknad.

Risk för kringgåenden om förmedlare regleras på annat sätt än kreditgivare

Brixo förväntar sig att kreditförmedlare kommer att vara mycket negativa till promemorians förslag och på olika sätt argumentera för en särreglering samt distansera sig från kreditgivande konsumentkreditinstitut.

Som tidigare nämnts bidrar kreditförmedlare som använder sig av telefonförsäljning till många problem. Kreditförmedlare står för en mycket stor del av den kollektiva marknadsföringsbudgeten för konsumentkrediter som helhet. Ofta går marknadsföringen ut på att "samla lån", men det är såklart inte är möjligt att samla lån som inte redan har givits ut och en stor del av de krediter som förmedlas är nya krediter som driver på skuldsättningen i samhället i en helt annan omfattning än alla små snabblåneföretag tillsammans. Krediter som förmedlas av konsumentkreditinstitut överstiger vida de belopp som ges ut av kreditgivande konsumentkreditinstitut.

Kreditförmedlare har också i större utsträckning än kreditgivande konsumentkreditinstitut haft ärenden hos Konsumentverket eller konsumentombudsmannen med bland annat förbud mot reklamfilmer förenade med viten som följd.

Brixo anser som tidigare nämnts att promemorians förslag inte bör genomföras alls, men om det genomförs finns det starka skäl för att reglera kreditförmedlare på samma sätt som kreditgivare för att undvika kringgåenden (samt att kreditförmedlare som helhet har ett väsentligt större bidrag till överskuldsättning än de i sammanhanget små kreditgivande konsumentkreditinstituten).

I debatten som följt efter promemorian publicerades pratades det nästan enbart om kreditförmedlare som jämför lån från *flera* olika kreditgivare, men flera snabblåneföretag liksom kreditgivare som ger ut större krediter förmedlar också krediter helt eller delvis till ett *enda* samarbetande kreditinstitut.

Detta upplägg innebär en typ av white label-lösning eller att det är konsumentkreditinstitutets varumärke som syns och att låntagaren ofta inte ens förstår att ett annat kreditinstitut är kreditgivaren. I upplägget är det vanligt att ersättningen baseras på hur krediten presterar över tid istället för att som vid "vanlig" kreditförmedling innebära en engångsersättning till kreditförmedlaren.

En möjlig utveckling om kreditförmedling skulle undantas är att dagens snabblåneföretag fortsatt kommer erbjuda liknande produkter, men genom att exklusivt förmedla dem till ett samarbetande kreditinstitut istället för att ha krediterna i egen balansräkning. Upplägget är redan vanligt förekommande och denna del av marknaden skulle alltså inte påverkas om kreditförmedling undantas. Även mot denna bakgrund framstår det som mer ändamålsenligt att reglera kreditgivningen genom konsumentkreditlagen snarare än tillståndstypen om det är kreditgivningen man vill komma åt.

Alternativa förslag

Det bör finnas en lång rad andra förslag som mer ändamålsenligt syftar till att skydda utsatta konsumenter såsom förbättrade kreditprövningar, skärpta regler för marknadsföring och bättre underlag för kreditbedömningar från ett centralt skuldregister.

Brixo anser vidare att det vore mer ändamålsenligt att rikta fokus mot och ge mer resurser till myndigheters tillsynsarbete och tillse att de regler som redan gäller följs. Det har 2018 införts en rad bestämmelser som gett positiva effekter. Därefter har reglerna som gäller kreditgivning skärpts vid flera tillfällen. Det fanns också i överskuldssättningsutredningen flera bra förslag avseende bland annat marknadsföring och skuldregister som också skulle bidra med förbättringar.

Invänta effekterna av räntetaket

När det sänkta räntetaket förväntas införas i mars 2025 kommer risknivån i de utpekade kreditgivarnas portföljer sjunka drastiskt. Många krediter som tidigare var lönsamma att bevilja kommer inte längre att vara det när räntan blir 20 procentenheter lägre. Det kommer självfallet leda till ett lägre risktagande och att färre små krediter hamnar hos Kronofogden. Brixo bedömer att denna effekt kommer bli betydande och snabblåneföretagens andel av skulder hos Kronofogden kommer sjunka radikalt då bolag antingen kommer avvecklas eller helt lägga om sin verksamhet mot mindre riskfylld utlåning.

Förbud mot telefonförsäljning

Skärpta regleringar på marknadsföringsområdet vore mer ändamålsenliga och bör införas istället för att ändra tillståndstypen som krävs. Även ett förbud mot telefonförsäljning skulle ha stor effekt på de största lånen där denna typ av försäljningsmetod är lönsam för låneförmedlare när det gäller större kreditbelopp. Det hjälper också på att driva på överskuldssättning då belopp ofta ökar då det ligger i telefonförsäljarens intresse. Det är vanligt att telefonförsäljning kombineras med provisionsbaserade ersättningar.

Ett nationellt skuldregister bör införas

Brixo har med stor förvåning noterat att regeringen i närtid avstått från att gå vidare med det genomarbetade förslag på nationellt skuldregister som överskuldssättningsutredningen² presenterade. Det är det förslag som enskilt skulle ha fått störst betydelse för att hindra *enskilda* konsumenter från att hamna i överskuldssättning. Förutom information om aktuella skulder hos *alla* kreditgivare är även skulder till inkassobolag avgörande för att kunna identifiera överskuldssatta personer.

² SOU 2023:38.

Brixo anser att ett nationellt skuldregister bör införas och att UC:s monopolliknande ställning behöver brytas. Det är av stor vikt att rättvisa regler gäller där alla kreditgivare kan få tillgång till samma information och att den informationen är så detaljerad och heltäckande som möjligt oavsett vilket kreditupplysningsbolag en kreditgivare samarbetar med.

Brixo anser att ett bättre informationsunderlag där överskuldssatta kan nekas med större träffsäkerhet är av godo. Med ett heltäckande skuldregister som också inkluderar förfrågningar kan konsumenter med ett riskbeteende genom många närtida ansökningar hos olika kreditgivare, inte sällan relaterat till spelmissbruk, identifieras och nekas.

Övergångsregler och ikraftträdande

Om förslaget i promemorian genomförs är det viktigt att det tydliggörs vad som ska gälla för de krediter som redan givits ut av konsumentkreditinstitut när de nya reglerna börjar gälla. Krediter ges ut med fleråriga återbetalningsplaner som hos vissa kreditgivare överstiger 10 år och det skulle strida mot andra grundläggande principer om små företag inte fick ta emot sådana betalningar från krediter som getts ut under nu gällande lagstiftning. Kreditgivare har i sin riskbedömning tagit höjd för de villkor som gällde vid bedömningstillfället och anpassat sitt risktagande och sin finansiering därefter.

För det fall lagstiftaren landar i att konsumentkreditinstitut måste avyttra portföljer innebär det en mycket olycklig situation med ett svårt till omöjligt förhandlingsläge om alla kvarvarande kreditgivande konsumentkreditinstitut samtidigt behöver avyttra. Det ska inte uteslutas att köpare helt saknas bland kreditinstituten, då de nästan samtliga är i ett helt annat marknadssegment. Osäkerheten detta kan komma att innebära skulle börja påverka bolagens möjlighet till finansiering långt innan lagändringen träder i kraft.

Mot bakgrund av ovan kan de nya reglerna som föreslås enligt Brixos uppfattning endast gälla för förmedling och utgivande av nya krediter och inte återbetalning och indrivning av krediter som redan förvaltas av ett konsumentkreditinstitut. Med tanke på att det är just kreditgivningen som promemorian tagit sikte på borde det inte heller medföra några större risker att bolagen fortsatt får ta emot återbetalningar och ha en ordnad avveckling av befintliga portföljer. Övergångsregler bör alltså införas där det klargörs att konsumentkreditinstitut med kvarstående fordringar efter juli 2026 fortsatt får förvalta dessa genom att ta emot återbetalningar från kreditavtal som ingåtts före denna tidpunkt.

Stockholm 2024-09-09

Brixo AB